

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

การที่ประเทศจะเจริญก้าวหน้าได้นั้นจะต้องมีการพัฒนาทุกด้านพร้อม ๆ กันไป คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษาและวัฒนธรรม โดยเฉพาะการพัฒนาทางด้านการศึกษาซึ่งถือได้ว่าเป็นพื้นฐานของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งยังเป็นตัวเร่งสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพราะเป้าหมายของการศึกษาก็คือ เพื่อผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพให้กับประเทศ

ในการให้การศึกษาแก่ประชาชนต้องคำนึงถึงความต้องการด้านกำลังคนของประเทศชาติและความต้องการของสังคมเป็นสำคัญ ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าประเทศไทยกำลังมีความต้องการอย่างเร่งด่วนในการพัฒนาประเทศทุก ๆ ด้าน กำลังคนในประเทศต้องการและจะช่วยให้การพัฒนาประเทศให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย นอกจากกำลังคนระดับต่ำและระดับกลางแล้วก็คือ กำลังคนระดับสูง ซึ่งได้แก่ ประชากรของประเทศที่สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ดังนั้นการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจึงมีความสำคัญและมีบทบาทในการพัฒนาอย่างยิ่ง (กมล กล้าหาญ, 2528) ดังจะเห็นได้จากประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลายต่างก็เน้นความสำคัญของการศึกษาในฐานะที่เป็นจักรกลสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources) เพื่อให้ได้มาซึ่งกำลังคนตามความต้องการของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การศึกษาจึงจัดเป็นการลงทุน (Investment) อย่างหนึ่งโดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นระบบการผลิตกำลังคนระดับสูงซึ่งรัฐต้องลงทุนในการจัดการศึกษาระดับนี้เป็นจำนวนมาก (Blaug, 1970) การลงทุนทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษามากกว่าระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา แต่ผลตอบแทนที่ได้รับนั้นน้อยกว่าระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาซึ่งมีการลงทุนที่ต่ำกว่า (Fiszbein and Psacharopoulos, 1993) อีกประการหนึ่งถ้าความต้องการการศึกษาลดลงจะมีผลทำให้ค่าใช้จ่ายทางตรงของการศึกษาเพิ่มขึ้น (Correa, 1995) รัฐต้องจ่ายเงินเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอุดมศึกษาระดับปิด ซึ่งรัฐต้องให้เงินอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายถึงร้อยละ 90-96 (สุมาลี ปิตยานนท์, 2539)

การลงทุนทางการศึกษา เป็นวิธีการที่สำคัญวิธีการหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การลงทุนเพื่อการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่รัฐลงทุนให้และส่วนที่บุคคลเข้ารับการ ศึกษาเป็นผู้ลงทุนเอง ซึ่งในส่วนนี้ยังเป็นที่ยกเถียงของนักเศรษฐศาสตร์ว่าเป็นการลงทุนหรือการ บริโภคแต่เมื่อพิจารณาในหลาย ๆ ด้านแล้ว การศึกษาถือว่าเป็นได้ทั้งการบริโภคและการลงทุน ดังเช่นการที่ครอบครัวหนึ่งส่งบุตรเข้าโรงเรียนเพื่อรับการศึกษารายจ่ายเพื่อการศึกษาถือว่าเป็น การบริโภค เนื่องจากครอบครัวนี้จะได้ชื่นชมบุตรของเขาและได้มีหน้าตาทัดเทียมกับเพื่อนบ้าน หรือคนอื่น ๆ ในขณะที่เดียวกันเมื่อบุตรของครอบครัวนี้จบการศึกษา ประสิทธิภาพการผลิตของ ครอบครัวหรือรายได้ของครอบครัวจะสูงขึ้น หากพิจารณาในด้านนี้แล้วถือว่าการศึกษาเป็นการ ลงทุน (เทียนฉาย กิระนันท์, 2525)

การลงทุนทางการศึกษา เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้าง ทางเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องพิจารณา อย่างรอบคอบเพราะจะส่งผลกระทบต่อลักษณะปริมาณและคุณภาพของการจัดการศึกษา โดยรัฐ จะต้องพิจารณาถึงการสร้างคุณภาพในการจัดสรรเงินเพื่อการลงทุนด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ และไม่เกิดความสูญเปล่าทางเศรษฐกิจ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2532) ในการ วิเคราะห์เกี่ยวกับการศึกษาในประเทศที่กำลังพัฒนา นักวิชาการทางพัฒนาศึกษาได้ระบุปัญหา เกี่ยวกับการศึกษาให้เกิดขึ้นเหมือน ๆ กัน (Common Education Problem) ในประเทศที่กำลัง พัฒนาจะมีปัญหาคือ ขาดแคลนผู้มีคุณวุฒิและนักเรียนตกชั้นหรือออกกลางคันมาก ซึ่งเป็น ความสูญเปล่า (Wastage) ทางการศึกษา (ไพฑูริย์ พงศบุตร และคณะ, 2524) ในเชิง เศรษฐศาสตร์แล้วอาจกล่าวได้ว่า ระบบการผลิตที่มีการสละที่นั่งเรียนในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อ สอบคัดเลือกเข้าศึกษาในสาขาและสถาบันอื่น ถือเป็นการขาดประสิทธิภาพในและไม่เป็นธรรม ทางเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากโครงสร้างของการรับภาระค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา (เทียนฉาย กิระนันท์, 2533)

ถ้าจะกล่าวถึงงบประมาณเพื่อการศึกษาที่ปรากฏอยู่ในงบประมาณประจำปีของ ประเทศต่าง ๆ ก็จะได้เห็นว่างบประมาณเพื่อศึกษามักสูงเป็นอันดับหนึ่งหรืออันดับสองหรือ อันดับต่อไปเท่านั้น งบประมาณเพื่อการศึกษาของประเทศทั้งหลายเป็นงบประมาณก้อนใหญ่และเป็น งบประมาณที่สูงขึ้นอย่างสม่ำเสมอไม่มีวันลดลงได้ ถ้ารวมเอางบประมาณการศึกษาไปบวก

กับค่าใช้จ่ายในกิจการหลายอย่างภายในประเทศ นักเศรษฐศาสตร์จึงชอบกล่าวว่า การศึกษาเป็นระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่ที่สุดระบบหนึ่งในสังคม (ก๊อ สวัสดิพิพานิชย์, 2537) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การจัดงบประมาณเพื่อการอุดมศึกษา

หน่วย : ล้านบาท

ปีงบประมาณ	รายจ่ายเพื่ออุดมศึกษา	ร้อยละของรายจ่ายเพื่อการศึกษา	สังกัด		
			ทบวงมหาวิทยาลัย	กระทรวงศึกษาธิการ	อื่น ๆ
2536	17,903.88	16.6	86.3	10.4	3.3
2537	20,484.34	16.8	86.3	10.5	3.2
2538	23,485.09	17.4	85.2	11.5	3.3
2539	29,743.43	17.8	85.4	11.4	3.2
2540	37,898.54	17.6	85.4	10.75	3.79

ที่มา : งบประมาณรายจ่ายเพื่อการศึกษาปีงบประมาณ 2536-2540 (อ้างจาก จิตรา เตมีย์, 2540: 121)

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญของสังคม ซึ่งถูกใช้เพื่อการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์จะเห็นได้ว่าการลงทุนในการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐต้องใช้งบประมาณอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุดกับการลงทุนหรือไม่ รัฐยังคงยึดบทบาทในการเป็นผู้จัดการศึกษาเสียเองเป็นส่วนใหญ่จึงทำให้ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก โดยเรียกเก็บเงินค่าเล่าเรียนและค่าธรรมเนียมจากผู้เรียนในสถานศึกษาของรัฐในอัตราที่ต่ำกว่าต้นทุนค่าใช้จ่ายจริงในทุกระดับการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในระดับอุดมศึกษาก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรและบริการที่เกินความจำเป็น คือ จะเห็นได้จากเงินที่สูญหายไปเป็นจำนวนมากมายมหาดศาล อันเนื่องมาจากการออกกลางคันของผู้เรียนในสถานศึกษาของรัฐ ซึ่งเงินที่สูญหายไปนี้ส่วนใหญ่เป็นงบประมาณของรัฐ (นงราม เศรษฐพานิช, 2537) สาเหตุที่ทำให้เงินสูญหายไปนี้ออกกลางคันเป็นเพราะไม่ชอบเรียนในโปรแกรมวิชาที่เรียน (Bishop, 1989) ซึ่งการออกกลางคันทันทีนับว่าเป็นปัญหาสังคมอย่างมากก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งจะทำให้สูญเสีย

เป็นอันมาก (Manski, 1989, Cochran and Malona, 1995) การลงทุนใช้จ่ายทางการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ถ้าได้ผลไม่คุ้มค่า ไม่ตรงกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ แสดงว่า การลงทุนนั้นมีความสูญเปล่า (กมล กล้าหาญ, 2528) และความสูญเปล่าทางการศึกษาดังกล่าวเกิดจากการใช้เงินงบประมาณที่ไม่คุ้มค่า ปรัชญาการณดังกล่าวเป็นเครื่องชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความไร้สมรรถภาพภายใน (Internal Inefficiency) หรือความสูญเปล่า (Wastage) ในระบบการศึกษา (Kobes, 1976)

เนื่องมาจากกระแสการเปลี่ยนแปลงและผันผวนทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) ส่งผลให้ความต้องการการศึกษาในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงขึ้น (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2540) ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาทางด้านสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาขาศึกษาศาสตร์ทำให้ขาดแคลนครูสายวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ อันเป็นปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพภายในของระบบการศึกษา อันได้แก่ การพัฒนากำลังคนด้านครู จากการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องเรื่องกำลังคนด้านครูผู้สอนพบว่า มีการขาดแคลนครูทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพในเกือบทุกระดับ ปัญหาดังกล่าวนี้หากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็วจะกลายเป็นข้อจำกัดที่สำคัญ (สุมาลี ปิตยานนท์, 2539) เพราะการขาดแคลนครูในเชิงปริมาณ หมายถึงจำนวนครูที่มีอยู่ไม่เพียงพอกับปริมาณและภาระหน้าที่ การขาดแคลนครูในเชิงคุณภาพ หมายถึงการขาดแคลนครูที่สอนในบางกลุ่มประสบการณ์ บางสาขาวิชา บางวุฒิที่ต้องการหรือครูที่มีวุฒิไม่ตรงกับวิชาเอกหรือกลุ่มประสบการณ์หรือสาขาสำคัญ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เป็นต้น ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของรัฐจะต้องเข้าแทรกแซงในการผลิตเพื่อรักษาความสมดุลของกำลังคนด้านนี้ หากจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลก็จะเป็นการสร้างพื้นฐานของการสร้างทรัพยากรของชาติ (วิชัย ต้นศิริ, 2539) ได้เป็นอย่างดี

ในช่วงการประเมินตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 รัฐจำเป็นต้องพัฒนาความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้มีการเร่งรัดการผลิตและฝึกอบรมครูทางด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม (พิสิฐ ภัคเกษม, 2534) เพราะถ้าหากมีปริมาณความสูญเปลามากเพียงใดก็ตามจะเท่ากับสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศมากเท่านั้น

ดังนั้นเพื่อเป็นการลดความสูญเปล่าทางการศึกษาของโปรแกรมวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ศึกษา คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยของรัฐ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเพื่อคำนวณค่าใช้จ่ายที่รัฐต้องเสียไปเนื่องจากความสูญเปล่าทางการศึกษา และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสูญเปล่าทางการศึกษา รวมทั้งเสนอทางเลือกในการลดความสูญเปล่าทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อคำนวณค่าใช้จ่ายที่รัฐต้องเสียไปเนื่องจากความสูญเปล่าทางการศึกษา
- 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสูญเปล่าทางการศึกษา
- 3) เพื่อวิเคราะห์ทางเลือกในการลดความสูญเปล่าทางการศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

1) ประชากร ได้แก่ นิสิต/นักศึกษาปริญญาตรีภาคปกติ โปรแกรมวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ศึกษาที่ออกกลางคันและใช้เวลาศึกษานานเกินกว่าระยะเวลาที่หลักสูตรกำหนด 4 ปี จำนวน 574 คน จากคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 10 แห่ง ระหว่างปีการศึกษา 2535-2539

กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มตามตารางเครื่องซีและมอร์แกน จากประชากรที่เป็นนิสิต/นักศึกษาปริญญาตรีภาคปกติ โปรแกรมวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ศึกษา จำนวน 331 คน โดยจำแนกตามมหาวิทยาลัยของรัฐ ระหว่างปีการศึกษา 2535-2539 จำนวน 10 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยทักษิณ และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยเก็บข้อมูลเฉพาะนิสิต/นักศึกษาปริญญาตรีภาคปกติ โปรแกรมวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ศึกษา คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ที่ออกกลางคันและใช้เวลาศึกษานานเกินกว่าระยะเวลาที่กำหนด

2) สาเหตุของความสูญเปล่าทางการศึกษาตามการรับรู้ของนิสิต/นักศึกษาปริญญาตรีภาคปกติ โปรแกรมวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ศึกษา แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านส่วนตัว ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านสถาบัน

3) แบบสอบถามในการวิจัย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพส่วนตัวและการศึกษา ได้แก่ เพศ ประเภทการสอบเข้าศึกษา อันดับการเลือก คะแนนเฉลี่ยสะสมมัธยมศึกษาตอนปลาย คะแนนเฉลี่ยสะสมขณะเรียน อาชีพของผู้ปกครอง รายได้ของครอบครัวต่อเดือน ลักษณะที่ตั้งของมหาวิทยาลัย และส่วนที่ 2 สาเหตุของความสูญเสียเล่าทางการศึกษาตามการรับรู้ของนิสิต/นักศึกษาปริญญาตรี ภาคปกติ โปรแกรมวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ ได้แก่ ปัจจัยด้านส่วนตัว ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านสถาบัน

ข้อตกลงเบื้องต้น

การคำนวณค่าใช้จ่ายที่รัฐต้องเสียไปเนื่องจากความสูญเสียเล่าทางการศึกษา แยกคำนวณเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ออกจากคั่นและกลุ่มที่ใช้เวลาศึกษานานเกินกว่าระยะเวลาที่หลักสูตรกำหนด 4 ปี

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะค่าใช้จ่ายสถาบัน (Institution Cost) ที่รัฐสูญเสียไปเนื่องจากความสูญเสียเล่าทางการศึกษา 2 ประเภท คือ งบดำเนินการและงบลงทุน การเก็บข้อมูลเก็บจากนิสิต/นักศึกษาปริญญาตรีภาคปกติ โปรแกรมวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ศึกษากลุ่มที่ออกจากคั่น และกลุ่มที่ใช้เวลาศึกษานานเกินกว่าระยะเวลาที่หลักสูตรกำหนด 4 ปี

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความสูญเสียเล่าทางการศึกษา หมายถึง ค่าใช้จ่ายของสถาบันที่รัฐจะต้องเสียไปเมื่อมีการออกจากคั่นและใช้เวลาศึกษานานเกินกว่าระยะเวลาที่หลักสูตรกำหนด ค่าใช้จ่ายของสถาบันที่รัฐจะต้องเสียไปในกรณีออกจากคั่นของนิสิต/นักศึกษา 1 คน คิดจากค่าใช้จ่ายต่อนิสิต/นักศึกษาต่อคนต่อปี คิดเฉลี่ยปกติเป็นเวลา 4 ปี ค่าใช้จ่ายของสถาบันที่รัฐจะต้องเสียไปในการนี้ใช้เวลาศึกษานานเกินกว่าระยะเวลาที่กำหนด 1 คน คิดจากค่าใช้จ่ายต่อนิสิต/นักศึกษาต่อคนต่อปี คิดเฉลี่ยเป็นเวลา 1 ปี

ปัจจัยที่มีผลต่อความสูญเปล่าทางการศึกษา หมายถึง สาเหตุของความสูญเปล่าทางการศึกษาตามการรับรู้ของนิสิต/นักศึกษา และสถานภาพส่วนตัวและการศึกษาของนิสิต/นักศึกษา

สาเหตุของความสูญเปล่าทางการศึกษาตามการรับรู้ของนิสิต/นักศึกษา ได้แก่ สาเหตุด้านสถาบัน ด้านส่วนตัว และด้านครอบครัว

สถานภาพส่วนตัวและการศึกษาของนิสิต/นักศึกษา ได้แก่ เพศ ประเภทการสอบเข้าศึกษา อันดับการเลือก คณะเนนเฉลี่ยสะสมมัธยมศึกษาตอนปลาย คณะเนนเฉลี่ยสะสมขณะเรียน อาชีพของผู้ปกครอง รายได้ของครอบครัวต่อเดือน และลักษณะที่ตั้งของมหาวิทยาลัย

ทางเลือกในการลดความสูญเปล่าทางการศึกษา หมายถึงแนวทางที่ควรดำเนินการเพื่อลดความสูญเปล่าทางการศึกษา

โปรแกรมวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ศึกษา หมายถึง หลักสูตรปริญญาตรี 4 ปี ภาคปกติ (ไม่รวมภาคสมทบ) ที่ศึกษาวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ของคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ในมหาวิทยาลัยของรัฐประเภทจำกัดรับ

ต้นทุนดำเนินการ หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่มหาวิทยาลัยใช้ในการผลิตนิสิตต่อปี ได้แก่ เงินเดือน ค่าตอบแทน ค่าใช้สอยวัสดุ ค่าสาธารณูปโภค ค่าจ้างประจำ ค่าจ้างชั่วคราว เงินอุดหนุน และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

ต้นทุนลงทุน หมายถึง มูลค่าของที่ดิน อาคารสิ่งก่อสร้าง ครุภัณฑ์และอุปกรณ์การศึกษาที่ใช้ในการผลิต

รายได้ของครอบครัว หมายถึง จำนวนเงินที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองได้รับจากการทำงานเป็นรายเดือน จำแนกเป็น

1) รายได้สูง หมายถึง รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือนตั้งแต่ประมาณ 15,000 บาทขึ้นไป

2) รายได้ปานกลาง หมายถึง รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือนน้อยกว่า 15,000 บาท แต่ไม่ต่ำกว่า 5,000 บาท

3) รายได้ต่ำ หมายถึง รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท

คะแนนเฉลี่ยสะสม หมายถึง คะแนนที่นักเรียนได้รับจากการเรียน แบ่งเป็น 4 ระดับ

- 1) ค่อนข้างสูง หมายถึง ได้ระดับคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป
- 2) ปานกลางค่อนข้างสูง หมายถึง ได้ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.75-2.99
- 3) ปานกลางค่อนข้างต่ำ หมายถึง ได้ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.50-2.74
- 4) ค่อนข้างต่ำ หมายถึง ได้ระดับคะแนนเฉลี่ย 2.49 ลงมา

อาชีพของผู้ปกครอง หมายถึง การประกอบกิจการของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง จำแนกเป็น

1) ข้าราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานในส่วนราชการและในรัฐวิสาหกิจ โดยมีรายได้ประจำเป็นรายเดือน ทั้งนี้รวมทั้งผู้ปฏิบัติงานในฐานะลูกจ้างประจำของหน่วยงานดังกล่าวข้างต้น

2) ธุรกิจส่วนตัว หมายถึง ผู้ประกอบการในการซื้อขายแลกเปลี่ยนทั้งในสถานประกอบการขนาดใหญ่และขนาดเล็ก เช่น ผู้ขายอาหารและเครื่องดื่ม ผู้ขายของชำ ผู้ขายหนังสือพิมพ์ ผู้เช่าขายของตามท้องถนนและอื่น ๆ

3) เกษตรกร หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น ทำไร่ ทำสวน ทำนา เป็นต้น

4) รับจ้าง หมายถึง บุคคลที่ทำอาชีพรับจ้างโดยใช้แรงงานเพื่อให้ได้สินจ้าง ได้แก่ รับจ้างในโรงงานหรือสถานประกอบการหรือรับจ้างทำงานให้กับส่วนบุคคล เช่น ลูกจ้างในโรงแรม ช่างตัดเสื้อช่างไม้ คนขับรถ ช่างทำรองเท้า ซ่อมรถและอื่น ๆ

ลักษณะที่ตั้งของมหาวิทยาลัย หมายถึง ตำแหน่งที่ตั้งมหาวิทยาลัยตั้งอยู่ จำแนกเป็น

- 1) ส่วนกลาง หมายถึง มหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในภาคกลางและภาคตะวันออก
- 2) ส่วนภูมิภาค หมายถึง มหาวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักในปัญหาความสูญเปล่าทางการศึกษาและร่วมมือกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว
- 2) ผลการวิจัยนำไปสู่แนวทางในการลดความสูญเปล่าทางการศึกษาและตอบสนองนโยบายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)
- 3) ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาสูงขึ้น ทำให้รัฐมีงบประมาณเหลือไปใช้พัฒนาการศึกษาในด้านอื่น ๆ มากขึ้น